

6. Model alimentari: Agricultura

Document de treball

DIAGNOSI

Coneixement

Bo en el model agrícola intensiu. Parcial en conjunt: manca la cartografia de sòls agrícoles de la major part del país, i no hi ha diagnòs de tendències erosives ni qualitatives dels sòls. Encara no es disposa del catàleg de varietats locals d'interès. Referents: IRTA, INCAVI, Fundació Món Rural; Espai de Recursos Agroecològics, etc.

Estat i tendències

Alta diversitat potencial. El sector agroalimentari és el més potent econòmicament de Catalunya. Els darrers 50 anys, s'accentua el despoblament rural, es trenca la transmissió d'usos, costums i coneixements ecològics tradicionals, es perd agrobiodiversitat, es generalitza la mecanització amb combustibles fòssils barats i subvencionats, declina l'eficiència energètica, es simplifica el parcel·lari agrari, que perd bellesa i biodiversitat i s'estenen regadius en comarques senceres. Ensenms: augmenta la dependència de les importacions agràries i les subvencions; la població rural activa decau del 7% a 1,5%, s'abandonen +6.000 ha conreus/any; l'autosuficiència alimentària es redueix al 40% (importem el 60% dels aliments humans), la renda agrària cau 60%, i s'ensorren molts de petits models agrícoles familiars, alguns s'orienten a l'agroturisme per sobreviure.

Només el 8% de la població consumeix aliments ecològics diàriament, però la proporció creix cada any. El 91% considera que els menjadors públics haurien d'oferir menjar ecològic.

Els principals reptes ambientals que ha d'afrontar l'agricultura són la degradació de les masses d'aigua (tant en quantitat com en qualitat), la conservació de la biodiversitat i l'adaptació al canvi climàtic, la detoxicació alimentària i la descarbonització.

Polítiques

Dependents de les PAC europees. Foment de la intensificació i la productivitats agrària (+mecanització, +més fertilitzants químics, + biocides, menys treballadors), foment dels regadius amb subvencions de la PAC (consumeixen +70% de l'aigua fluvial del país). Excepcions positives que fomenten qualitat, integració i biodiversitat, en alguns conreus llenyosos, el vi i l'oli (DO, DQ, etc). Programa de Foment de la Producció Agroalimentària Ecològica 2015-2020.

FITES

- Sobirania alimentària pel país.
- Alimentació saludable per a tothom, sense fertilitzants químics, biocides ni transgènics, amb agricultura integrada o ecològica.
- Preservació i revalorització de (tots) els sòls agrícoles intersticials i adjacents a totes les ciutats per destinar-los a hortes i vergers -compatibles amb espais 'verds' recreatius i saludables.
- Transició a l'agricultura ecològica.

ACCIONS ESTRATÈGIQUES

Fomentar la sobirania alimentària amb models agroecològics, prioritant els espais periurbans: foment d'hortes i vergers urbans i periurbans i foment de plantes comestibles en jardins urbans.

- Conservar tota l'agrobiodiversitat del país (inventaris + salvaguarda) i fomentar noves varietats vegetals relacionades amb les previsions climàtiques.
- Catalogar banc genètic i de llavors de varietats tradicionals, i la seva promoció com a estratègia d'adaptació al canvi climàtic i la descarbonització.
- Desincentivar els conreus farratgers i promoure els alimentaris, en relació amb el pla de reducció de la ramaderia intensiva industrial.
- Millorar l'eficiència energètica de la producció (reduint el consum d'energia fòssil en el cicle), promoure l'eficiència en l'ús de l'aigua, i fomentar la producció ecològica: recerca, docència professional i universitària, consum.
- Integrar agricultura i ramaderia per incrementar l'eficiència en fertilització del sòl, el segrest de carboni i la reducció de biocides.
- Protecció urbanística de les terres més fèrtils: àrees agrícoles deltaiques i de fons de vall, unida a la deslocalització (trasllat) d'infraestructures a terres poc productives.
- Promoure models de negoci i consum de cicle curt i proximitat per incentivar una agricultura sostenible i familiar i el (re) poblament territorial.

REFERÈNCIES

- Puig, J & Sans, R. (2018). La transició energètica del segle XXI (TE21): una oportunitat per al món rural. *Temes Rurals*, Fundació Món Rural, núm. 1-2018. pag. 57-73.
- Pla Estratègic de Recerca, Innovació i Transferència (R+I+T) Agroalimentàries de Catalunya (2013-2020),
- Pla d'acció per a la biodiversitat cultivada - 2013 (en revisió)
- Programa de Foment de la Producció Agroalimentària Ecològica 2012-2014
- Josep Montasell (2018) Els espais agraris a Catalunya, 1978-2018. IEC: Natura ús o abús? 40 anys després.

Experts consultats

Josep Maria Mallarach

Eduard Trepal

Josep Montasell

Marc Costa

Marta Guadalupe

Josep Lluís Espluga

Ester Vivas

Ricard Espelt

Veronique Roufiol

Ferran Pauné